

UDC: 82.09(430)

«ДИСТАНЦІЙНА» ЕКЗИСТЕНЦІЯ В РОМАНІ РОБЕРТА М. ЗОННТАГА «СКАНЕРИ»

Світлана Криворучко
orcid.org/0000-0002-1123-9258

Доктор філологічних наук, професор,
Кафедра теорії і практики англійської мови та зарубіжної літератури
імені професора Михайла Гетманця,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди (УКРАЇНА),
61000, Харків, вул. Алчевських, 29,
Міжнародний запрошений дослідник I,
Кафедра славістики,
UNICENTRO – Universidade Estadual do Centro-Oeste
Іраті, Парана (БРАЗИЛІЯ),
e-mail: serka7@ukr.net

РЕФЕРАТ

Роман сучасного німецького письменника Роберта М. Зоннтага (псевдонім автора Мартіна Шойбле, нар. 1978) «Сканери» (2013) розкриває сутність дистанційного спілкування. Специфічні відчуття героя підводять його до відкриття власної екзистенції – опір системі, вибір «живого» спілкування й кохання до реальної (не віртуальної / віддаленої) жінки, прагнення зберегти «книгу» як інструмент передачі досвіду попередніх поколінь нащадкам. Конфлікт роману Роберт М. Зоннтаг зводить до зіткнення в мисленні головного героя екзистенції та трансцендентності, коли Сканер відмовляється «вписуватись» у систему й «вибирає» автономію від ілюзії загальноприйнятого в творі добробуту / успіху, автентичність суголосно цінностям мистецтва й авторства як феномену здобутків людини (у протиположності технологічним нівелюванням індивідуальності), свободу приймати власні рішення.

Ключові слова: Роберт М. Зоннтаг, техніцизм, конфлікт, ідеї, соціальні інституції, гуманізм, екзистенція, дистант.

«DISTANT» EXISTENCE IN THE ROBERT M. SONNTAG'S NOVEL «SCANNERS»

Svitlana Kryvoruchko
orcid.org/0000-0002-1123-9258

Doctor of Science in Philology, Professor,
Professor Mykhailo Hetmanets Department of Theory
and Practice of the English Language and Foreign Literature,
Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (UKRAINE),
61000, Kharkiv, 29, Alchevskih str.,
International Visiting Researcher I,
State University of the Central West – UNICENTRO,
Iratı, Paraná (BRASIL),
e-mail: serka7@ukr.net

ABSTRACT

Aim. The novel by the contemporary German writer Robert M. Sonntag (pseudonym of the author Martin Schäuble, born in 1978) «Scanners» (2013) reveals the essence of remote communication. The specific feelings of the hero lead him to discover his own existence – resistance to the system, the choice of «live» communication

and love for a real (not virtual / remote) woman, the desire to preserve the «book» as a tool for transmitting the experience of previous generations to descendants. The conflict of the novel by Robert M. Sonntag boils down to a clash in the thinking of the main character between existence and transcendence, when Scanner refuses to 'fit' into the system and «chooses» autonomy from the illusion of well-being / success generally accepted in the work, authenticity in harmony with the values of art and authorship as a phenomenon of human achievements (as opposed to the technological leveling of individuality), and the freedom to make one's own decisions.

Key words: Robert M. Sonntag, technicism, conflict, ideas, social institutions, humanism, existence, distance.

Процесуальність екзистенції людини ХХІ ст. віддзеркалюється в сучасних художніх творах і упроваджується через специфічні відчуття головного героя. Відмінною ознакою ХХІ ст. стає «дистанційність», яка наповнює новими сенсами нашу буденність. У літературі ця «дистанційність» представлена в художніх образах, які входять у вічні антропологічні вектори, відсилають до онтологічно первісних актів (кохання) й, якоюсь мірою, мистецтва, що роблять осмисленим світосприйняття людини. Ціннісні орієнтири відображують суб'єктивні сприйняття індивіда, який вимушений здійснювати комунікацію на рівні різних соціальних інституцій: освіта, економіка, мистецтво, медицина, юриспруденція, релігія, дозвілля. Ціннісні орієнтири індивіда формуються під впливом реального повсякдення і метафізичного енергетичного простору, в які поглинута сучасна людина ХХІ ст. Цінності змінюються в історичній еволюції. У художній літературі віддзеркалюються ціннісні орієнтири на рівні ідей, конфліктів, проблем у персонажах, а соціальні інституції впливають на формування картини світу художнього твору, в який цей герой вписаний. Література ХХІ ст. має критичну спрямованість, тут герой перебуває у конфлікті з соціальними системами. Письменники використовують цей прийом для того, щоб пізнати сучасність, та передати власну версію читачеві. Феномен «книги» є перетином метафізичних пластів: індивіда (автора, читача) та соціальних систем (освіти, мистецтва, дозвілля).

Феномен «книги» формується разом із утворенням системи письма, та бере своє джерело ще в цивілізації Давнього Єгипту. У діахронії змінюється форма «книги»: листя рослин, кора дерев, полотно, шовк, глиняні таблички, шкіра, папірус, воскові таблички, пергамент, шкіряні книги, паперові книги, електронні книги. Зміна форми «книги» не впливає на незмінність її призначення у діахронії – нести знання, інформацію, передавати досвід від одного покоління до іншого, бути знаком освіти та просвітництва. У синхронії поч. ХХІ ст. ми знаходимось у переході форм книги: від паперової до електронної версії. Інтелектуальна значущість «книги» не змінюється від її форми.

Сучасний німецький письменник Роберт М. Зоннтаг (псевдонім автора Мартіна Шойбле, нар. 1978) у романі «Сканери» (2013) феномен «книги» робить знаком людських цінностей.

У процесі дослідження доречно залучити культурно-історичний і рецептивно-естетичний методи, психологічний підхід. Культурно-історичний метод дозволить усвідомити світові загальні історичні та німецькі національні

закономірності дистанційного життя людини ХХ ст. Це допоможе зрозуміти суть сучасної технологічно-інформативної системи, за принципами якої функціонує світ (герої, обставини, оточення). Принцип історизму дозволить простежити феномен книги в діахронії. Психологічний підхід сприяє з'ясуванню багатозначності смислів у висловлюваннях героїв, що розкривають ідеї краси, кохання, відповідальності, вічних цінностей. Це оприявнить мотиви вчинків і дій героя, що спрямовані проти існування системи.

Рецептивно-естетичний метод прояснить сприйняття твору у свідомості читача, що у перспективі відкриє нові вектори та ідеї, які, може, письменник і не прагнув висловлювати, але висловив. Це допоможе краще зрозуміти віртуальний і провокативний сенс твору. При застосуванні цих методів важливо дотримуватись принципу історизму, типологізму, цілісності. Це допоможе здійснити сюжетний, проблемний та системний аналіз, де увага буде приділятися ідеям, конфліктам, проблемам, які письменник хотів донести до читача.

Для цього доречно звернути увагу на аналіз включення ілюстративного матеріалу у твір, як це зробили бразильські дослідниці Р. Чекоскі й П.Е. Рібейро [1]. Важливим є осмислення еротизації смерті, яке здійснив український дослідник Ф. Штейнбук [9]. Архетипність мислення, яка властива сучасним письменникам, дозволить виокремити перетини літературного й кінематографічного в поезії творів, яку запропонували науковці Я. Голобородько й С. Криворучко у ході аналізу творчості французького лауреата Нобелівської премії Патріка Модіано [3]. Аналіз тропів, що несуть підтекстуальні смисли, сприяє усвідомленню емоційного пафосу роману [4; 6; 5; 7]. Важливим стає усвідомлення етичних координат, матрицю якого пропонує дослідниця Т. Потніцева [8].

У картині світу «Сканерів» Роберт М. Зоннтаг зображує перехід від паперової книги до її електронної версії. Однак у центрі уваги письменника є людина ХХІ ст. – її ціннісні ідеали, орієнтири, на які впливають варіанти сучасних соціальних інститутів: робота, освіта, родина, дружба, кохання. У романі зображено різні соціальні прошарки, дистанційні способи комунікації між закоханими, порушено проблеми батьків / дітей, письменника / читача, начальника / підлеглого. Комфортабельна побутова система сучасності у романі призначена знищити гуманістичні цінності, інституцію письменництва (читача / автора), систему освіти, особистісне спілкування та людину як індивіда взагалі, зробивши її рабом сучасних технологій, якому заборонено мати і відчувати щось природне.

Топоси картини світу «Сканерів» розподіляються на зони: А, В, С. Зона А – найкомфортабельніша, заснована на побутовості найсучасніших технологій, які полегшують життя індивіда. Зона С – це зображення правдоподібного матеріального рівня, який сьогодні маємо ми, однак у романі вона представлена як неефективна, застаріла, в якій індивід мусить страждати. Герой перебуває в зоні А. Він має найсучаснішу роботу – сканер, який мусить перевести всю літературу із паперової форми в електронну. Він виконує велику місію – змінює світ на краще, робить інформацію доступною для всіх. Провідною тезою

сьогодення роману є – безкоштовні знання. Безкоштовні знання скасовують соціальні інституції: школи, університети, письменництво, видавництво. Школи й університети не потрібні тому, що можна вчитися самостійно та безкоштовно, отже професія вчителя та професора стає непотрібною, оскільки знищується учень і студент, який тепер самостійно оволодіває знаннями. Також робляться непотрібними письменники й видавці, тому що їхню роботу ніхто не буде оплачувати, оскільки цивілізація вже випрацювала великий обсяг літератури, яку можна читати, однак, її вже ніхто не читає, оскільки зі зникненням сучасного письменника припиняє своє існування сучасний читач, тому що і давня і сучасна література без учителя та професора, яких немає, йому незрозуміла.

Р.М. Зоннтаг винаходить дійсність – картину світу – у творі «Сканери», яка представляється як досконале майбутнє, де немає перенаселення (право мати дитину дає фінансова спроможність, яку потрібно довести, та здорові гени, що перевіряється спеціальними службами). Якщо у родини не достатньо коштів та погане здоров'я, вона позбавляється права мати дітей. Таким чином контролюється процес дітонародження. Діти є символом майбутнього, отже з перших сторінок роману автор іронічно доводить до читача, що світ майбутнього – безперспективний, оскільки самому майбутньому (дитині) в ньому немає місця, оскільки дитина (майбутнє) заважає життю сьогодення – героям.

Для позначення образу сучасного світу письменник вводить метафору – «лиси́на» героїв: давність, досвіт, мудрість, досконалість, чистота: «Я був лисий, Джоджо також... Незалежно від віку. Байдуже, жінка чи чоловік. Це був чистий, поголений світ. Він був лисий. Лисий і досконалий» [10, с. 10]. Герой цього сучасного світу визначається за фахом: він сканер. Ціннісні орієнтири віддзеркалені в його покликанні, або навіть великій місії, позбавити світ паперових застарілих книжок, осучаснити його відповідно технічним стандартам: «... звільнити лисий світ від паперу» [10, с. 11]. Перевести все в цифру. Під гаслом: «Знання з усього світу для всіх! У будь-який час! Безкоштовно!» [10, с. 11].

Навчання у спеціальних соціальних інституціях коштує дорого: «Своє навчання спеціальності „Традиційні знання” я був змушений перервати. Плата за навчання була зависокою. Я не міг собі більше дозволити лекції по мобрілю. А відвідувати фахові заняття в університеті й поготів. Навіть за місяця в останньому ряді ціни були непристойно високі... стара мегавикладачка не могла мені допомогти... » [10, с. 12]. Герой не може отримати освіти, оскільки соціальна система майбутнього не дає йому цього шансу. Натомість система пропонує дистанційне навчання: «Швидкий курс: всього за чотири тижні – і Ви різнофаховий викладач (ліцензія В-зони)» [10, с. 13]. Автор зображує ситуацію, коли у спільноті не залишилось кваліфікованих професорів, яких система знищила, щоб вони не здатні були виховати освічене інтелектуальне майбутнє покоління. Ціннісними орієнтирами майбутньої технічно-обладнаної соціальної системи є створення спільноти, яка не читає, не аналізує, не думає, тому що неосвічених людей легко схилити перед забаганками можновладців. Герой

залишається без освіти, яка йому не потрібна для того щоб працювати: знищувати книжки – здобутки та досвід попередніх епох і цивілізацій. Університети закриті. Вони не потрібні. Спільноті не потрібні розумні люди, оскільки ними не можна маніпулювати, розвиває думку письменник. Не варто, іронічно втілює ідею письменник, коли розкриває суть характеру та професії героя, витратити гроші на освіту. Невпорядковану інформацію у файловому окремому варіанті у відкритому вигляді без системи потрібно представити всім. Нехай освіта буде безкоштовна.

Ідея Р.М. Зоннтага аксіоматична – знання знаходяться в книзі. Щоб приховати знання від людей, потрібно знищити книгу. Окрім книги слід прибрати всіх, хто до неї причетний – студентів, професорів, письменників, читачів. Завдяки професіоналам сканерам, які начебто хочуть допустити до інформації всіх бажаючих, коли переводять «надбання поколінь» в цифрові носії, насправді, ці знання закриваються назавжди: зникають професори, читачі, письменники, видавці – всі, хто здатен запропонувати людству інтелектуальну власність. Змість цих знань спільноті пропонується сурогат різних рівнів: їжа, стосунки, шлюб, дружба, природа, життя. Все це теж має вигляд штучного, віртуального.

Письменник іронізує над спілкуванням молоді в Інтернеті: «Я непокоївся. Почав розшукувати родичів на її Ultranzetz-профіль. У неї в списку було лише п'ятсот друзів (у мене – вісім тисяч п'ятсот) і жодного найкращого друга з преміум-статусом (у мене шістсот п'ятдесят)» [10, с. 14]. Тут наводиться абсолютне спотворення феномену дружби. Цицерон у трактаті «Про дружбу» [2] у I ст. до н. е., який побудовано як діалог між Гаєм Лелієм, Фаннієм і Сцеволлою, впроваджує серед засад дружби доброчесність, схильність до кохання, духовну спорідненість, здатність здійснювати морально-прекрасні вчинки, вміння цінувати «іншого», бачити в ньому своє друге «я», помічника в гідних справах. Герой Зоннтаг у XXI ст. н. е. говорить: друг, щоб бути найкращим, мусить мати преміум-статус, яких у нього 650. Отже у людини XXI ст. друзі мають вигляд фото в інтернеті, їхня кількість – 8 500, серед них найкращих – 650. Наводячи ці цифри, письменник привертає увагу, що у сучасному світі зникло існування дружби взагалі, яке підмінилося із щирості відчуттів на віртуальні «лайки».

Стосунки у шлюбі зображуються через батьків героя, які байдуже ставляться до свого сина, до своїх батьків, одне до одного. Будь-яке спілкування у романі відбувається у віртуальній площині: ділові зустрічі, ділова кава, побачення з коханими. Матір героя – бізнеследі – працює на кухні у своїй квартирі, через що кухня – як місце приготування їжі або вживання їжі – втрачає своє значення. Важливо, що сучасна людина XXI ст. більше не готує, вона купує засоби та рідину навіть не із харчів (це дуже дорого, так само як і навчання), а з хімічною імітацією запаху та смаку. Сюжетний вузол із кухнею віддзеркалює зміни у німецькій ментальності, відповідно якій жінці відводиться 4 К – «Kinder, Küche, Kirche, Kleider» (діти, кухня, церква, наряди). Письменник іронічно демонструє, що кухня жінки як її територія (німецька традиція) перетворилася тепер на її кабінет. Сучасна німкеня не готує, не

підкується про дітей. Коли батько героя хоче увійти на кухню, син його застерігає: «– На твоєму місті я б туди не йшов!... Сам щойно хотів поїсти. Але в мамі там зустріч. – За кухонним столом? – Домовлена зустріч за кавою. – По мобрілю? – Так, по мобрілю. – Нічого. Тоді я прослизну повз камеру. Він зайшов, і вони, як завжди почали сваритися (вони поводитися так постійно при своїх нечастих зустрічах)» [10, с. 26–27].

Людина ХХІ ст. весь час змушена знаходитись перед камерою спостереження (у романі – «мобріль» [10, с. 27]). У неї немає права залишитись наодинці з собою, чи зі своїм чоловіком. Весь час ведеться запис життя, який потім викладається в інтернет, а через мить його всі обговорюють, і пишуть свої коментарі. Людина втратила особисте життя, не зважаючи на те, що в реальності вона нікого не бачить (реальне спілкування коштує дорого).

У романі зображені стосунки закоханих на відстані, з іронією описується романтична прогулянка. Доречно підкреслити, що іронія формується між рядків на комунікативному емоційному рівні письменник / читач. У творі немає психологічних коментарів ані від героїв, ані від автора. Натомість наведено вражаючі деталі у спілкуванні, із яких читач виявляє ідеї автора. Колега і друг Зонтага Джоджо спікується з дівчиною Меллі. Ці стосунки автор розкриває у ключі досконалого технічно-обладнаного світу майбутнього: «– Тоді я зустрінуся з Меллі. Вона хоче побачитися. – Що плануєте робити? – Погуляємо в парку. Звучало романтично, однак насправді це виглядало так: Джоджо прогулювався зі своїм мобрілем повз штучні дерева. Меллі спостерігала за цією картиною з іншого міста, на віддалі кілька тисяч кілометрів... Вони познайомились через Ultranz. Агенція знайомств „твій ідеальний партнер” установила відповідність їхніх профілів як 95,2 відсотків. Перевірка на фінанси та ген-придатність пройшла успішно. Та через таку велику відстань не вистачило 4,8 відсотків до ста. Меллі вивчала інфотех, тому вже ідеально підходила для Джоджо. Вони ще ніколи не бачилися насправді, але для Ultranz-стосунків це було цілком нормально» (10, с. 38). Мета письменника попередити читача, в яку пастку він прямує, коли погоджується на полегшення свого життя за допомогою електронних систем.

Цим сюжетним вузлом Р. М. Зоннтаг розкриває спотворення феномену традиційного кохання. Пошук чоловіка і жінки здійснюється не особисто, а за допомогою комп'ютерних систем, які орієнтуються на професію, заробітну платню та медичну картку. Кохання як поштовх одне до одного, як відчуття, смак і аромат не може існувати в ідеальній технічно-обладнаній системі майбутнього. Принаймні в успішних людей, які живуть в зоні А. Дійсне людське кохання як почуття залишається для соціально-неспроможних невдах, які живуть в зоні С. Це невдахи ще хочуть читати книжки, думати, спілкуватись з живими людьми і кохати.

Цей світ технічно-новітнього майбутнього письменник створює для того, щоб показати – жити в ньому неможливо. Є герої, які протестують проти цієї системи. Міцним сюжетним вузлом є зображення суїциду через звільнення. Самогубство вводиться ретроспективно, герой згадує про смерть колеги свого батька, яка залишилась у його свідомості. Письменник зображує важливість

роботи для людини, яка стає сенсом її існування. Важливість роботи пояснюється залежністю людини від побутового комфорту та соціальних і матеріальних стандартів: «Робота була для нього всім. Нема роботи – нема А зони» [10, с. 23]. Викриваючи безжалісність системи автор робить наголос на віковій дискримінації, під яку попадають всі з часом: «Керівник відділу звільнив Майка без попереджень... Звільнено через вік» [10, с. 23]. Цим кроком Р.М. Зоннтаг демонструє байдужість функціонера, який прагне старанно виконувати завдання керівництва. Загальнолюдські цінності, гуманність перебувають поза межами працюючих закладів.

Однак герой, який намагається проаналізувати ситуацію, співчуває звільненому, оскільки на його місці може опинитись кожний: «Хто не був застрахований і не мав заощаджень, той переїжджав до своїх дітей. У кого дітей не було, або ще гірше – в кого були маленькі діти, той не мав що більше робити в А-зоні. Такі опинялися в С-зоні... У Майка не було ні страхування, ані грошей. Ні дітей, ані бажання перебазуватися у приміській поселення С-зони» [10, с. 23]. Діти є символом майбутнього. Коли письменник підкреслює – «ще гірше – ...маленькі діти», то дає зрозуміти, що людина, яка має перспективу майбутнього (дитину), знаходиться в гіршому стані ніж бездітні, оскільки вони гармонійніше вписуються в систему, яка позбавлена цього майбутнього, воно в ній не передбачено.

Звільнений намагається протестувати проти системи: скоює самогубство, в якому звинувачує свого начальника: «... Майк ліг не магнітну рейку, активізувавши свій мобріль... Його начальник вийшов на мобріль-зв'язок. Він чув голос Майка. І бачив те, що бачив Майк. У цей момент перед його очима була широка магнітна рейка і метропланер, що мчав на божевільній швидкості. – Винні ви... Керівник відділу Майка того ж дня поплатився роботою» [10, с. 24–25]. Система антигуманна. Підміняються ціннісні орієнтири. Виявляється суть речей: не робота заради життя, а життя заради роботи. Зображено рабську свідомість персонажа, який відмовляється від найціннішого – життя, тому що він втратив штучно сформований системою ідеал – роботу. Робота стає сенсом існування. Однак в системі «робота» приречені всі: керівника, який гарно виконав свої обов'язки – звільнив – звільнюють, тому що він не передбачив смерть, яка стала розтиражованою. Так у системі виглядає спотворена справедливість. Якщо цей звільнений керівник у свою чергу скоїть самогубство, його начальника теж звільнять. Виникає замкнене коло.

Смерть залишається винятковою подією у картині світу роману, на яку емоційно реагують всі. Батько героя плаче через втрату друга, Зоннтаг не розуміє суті цього протесту, оскільки в його свідомості, яка ще не остаточно спотворена, найціннішим залишається життя, стосунки, яких він не має, однак про які мріє.

Як може вижити герой / людина у соціальній системі майбутнього, в якій знищено загальнолюдські цінності : кохання, спілкування, діти як символ майбутнього, книги як носій досвіду попередніх поколінь, освіта, письменництво, читання, гроші готівкою які не можна відстежити. Порятунком для спільноти, в якій забрали загальнолюдські ціннісні орієнтири, є наркотики.

Завдяки вживанню наркотиків будь-хто може вигадати собі свій внутрішній світ, а якщо немає навіть такої здібності, можна не помічати реальність, постійно перебуваючи у стані напівсну. У романі наркотики мають форму пігулок і називаються надор: «Надор убиває ваш апетит до життя» [10, с. 55].

Провідною ідеєю роману є висловлення Р.М. Зоннтага про те, що за знищенням книжок стоїть прагнення розповсюдження наркотиків. З одного боку, цей бізнес дає системі швидкий і високий прибуток, з іншого, з часом призводить до деградації та вимирання людини як біологічного виду. Письменник попереджає читача, що наркотик вбиває, коли зображує дію цієї хімічної речовини на поведінку героїв та їхні емоції й відчуття. Герой Зоннтаг проти наркотиків, у ході роману він усвідомлює, що книги потрібні, що знищення книг – це злочин перед майбутніми поколіннями і сучасниками. Сучасний світ зображено як загальну рекламу наркотиків у соціальній спільноті, яку позбавили права і можливості читати. На відміну від усього (їжа, освіта, книги) наркотики коштують дешево. Їх може дозволити собі кожний.

Герой Зоннтаг протестує проти системи: обирає книгу, щастя, письменництво, їжу, реальне спілкування з живими людьми без наркотиків.

Висновки

Сучасний німецький письменник Роберт М. Зоннтаг задовго до COVID-19 2020 року передбачив недоліки дистанційного спілкування в романі «Сканери», який було оприлюднено в 2013 році. Український читач «доторкнувся» до «винахідництва» картини світу в романі в 2018 році, й відчув читацький «шок» і страх, оскільки події в творі здавались неправдоподібними й далекими в перспективі. А потім у 2020 році весь цивілізований світ «замкнули» дома «на ключ» і навчили «дистанційно» «жити». Для України в процесі війни «дистанційний» варіант є порятунком, особливо в прикордонних зонах, і шансом зберегти освіту. Однак Роберт М. Зоннтаг у романі «Сканери» повертає увагу як раз до знищення освіти в процесі дистанційного існування.

Дистанційна екзистенція розкриває хвилювання та самотлумачення головних героїв, породжує раціональну діяльність як своєрідний рефлекс, що формує індивідуальний світогляд, який ніколи не збігається з об'єктивною думкою. Конфлікт творів письменники зводять до зіткнення в мисленні головного героя екзистенції та трансцендентності, оскільки трансцендентність передбачає спільність усього існуючого, а екзистенція підводить до автономії, автентичності, свободи.

Сучасна людина поч. ХХІ ст. стикається із розвитком технологій, які полегшують її життя. До цих технічних винаходів належать мобільні телефони, Інтернет мережа, електронні носії інформації, комп'ютери. Ці технічні досягнення впливають на засоби комунікації: дуже популярним стає дистанційне спілкування, яке дозволяє долати великі географічні відстані. Дистанційне спілкування впливає на зміни в системах менеджменту, освіти. Поступово дистанційне спілкування витісняє реальне, яке є дуже «дорогим» (приміщення, опалення, енергетичне освітлення, дорога та транспортні кошти, час на дорогу, одяг, косметика, парфуми). У процесі дистанційного спілкування людина перебуває перед камерою спостереження, яка фіксує всі дії та слова,

по-перше; по-друге, матеріально вона стає ізольованою, відповідно – самотньою, оскільки співрозмовник є «картинкою на моніторі комп'ютера», що втратила свою тілесність та аромат.

Реальність, у якій живе людина ХХІ ст., змінюється. Як ця змінена реальність впливає на людину, її характер, відчуття, стосунки; чи змінюється сутність людини ХХІ ст.? Ці процеси намагається осмислити німецький письменник Роберт М. Зоннтаг у романі «Сканери». Він зображує змінену технічну реальність у картині світу роману, порушує проблеми співвідношення індивіда та системи, батьків та дітей, чоловіка та жінки, друзів, колег, та намагається попередити, що за комфортом і так званім «полегшенням» стоїть небезпечність, яка чекає людину у майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Chicoski R., Ribeiro P.E. The Representation of Death through Illustration in Children's Literature. *Astraea*. 2025. Vol. 6. No. 1. P. 11–33. DOI: <https://doi.org/10.34142/astraea.2025.6.1.01>
2. Cicero. *On Friendship*. 2019. URL: <https://books.apple.com/nz/book/treatises-on-friendship-and-old-age-and-selected-letters/id378245623?ign-gact=1>
3. Goloborodko Ia., Kryvoruchko S. Cinematographic thinking of Patrick Modiano. (About the 2014 Nobel Prize Laureate). *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди. Літературознавство*. Харків, 2025. Т. 2. № 106. С. 231–268. DOI: <https://doi.org/10.34142/2312-1076.2025.2.106.09>
4. Kryvoruchko S. Arquétipo da bruxa: poetica Ucraniana de Lydmyla Horova «Inimigo». *Seminário de Ensino, Pesquisa e Extensão em Letras – Sepel*. Universidade Estadual do Centro-Oeste (77.902.914/0001-72) Universitário de Irati, 2025. P. 1–14. URL: https://evento.unicentro.br/anais/sepelhttps://evento.unicentro.br/files/Submissaoarquivos/car_submissao/28_10_2024_car_submissao_1619159743.pdf
5. Kryvoruchko S. (2025). Reflections on the Archetype of Home in the Feature Film «Homeward». *Balkanistic Worlds*. 2025. Vol. 1. Issue 2. P. 150–168. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15619505>
6. Криворучко С. Феномен жіночої дружби в новелі Еліс Манро «Дитяча гра». *Bibliotekarz Podlaski*. 2025. Т. 67. № 2, С. 337–347. URL: <https://bibliotekarzpodlaski.pl/index.php/bp/article/view/1054/1040> doi.org/10.36770/bp.1054
7. Kryvoruchko S. The Value of the «Books» (Robert M. Sonntag's novel «Scanners»). *Bibliotekar Zpodlaski*. 2024. Vol. 65. No. 4. P. 383–398. DOI: <https://doi.org/10.36770/bp.984>
8. Potnitseva T. (2025). Ethical Coordinates in Creating the image of an Artist (D. Lodge – H. Wells). *Astraea*. 2025. Vol. 6. No. 1. P. 91–108. DOI: <https://doi.org/10.34142/astraea.2025.6.1.04>
9. Штейнбук Ф. Еротизація дискурсу смерті у романі Олеся Ульяненка Софія. *Bibliotekarz Podlaski*, 2020. Vol. 49. Issue 4. P. 241–256 (<https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85151027554&origin=resultslist>).
10. Зоннтаг Р.М. Сканери: роман / пер. з нім. Люби-Параскевії Стринадюк. Брустурів : Дискурсус, 2018.192 с.

REFERENCES

1. Chicoski, R. and Ribeiro, P.E. (2025), "The Representation of Death through Illustration in Children's Literature", *Astraea*, Vol. 6, No. 1, pp. 11-33. doi: <https://doi.org/10.34142/astreaa.2025.6.1.01> (in English).
2. Cicero. (2019), *On Friendship*. 2019, available at: <https://books.apple.com/nz/book/treatises-on-friendship-and-old-age-and-selected-letters/id378245623?ign-gact=1> (in English).
3. Goloborodko, I.Y., Kryvoruchko, S.K. (2025), "Cinematographic thinking of Patrick Modiano. (About the 2014 Nobel Prize Laureate)", *Naukovi zapysky Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H.S Skovorody. Literaturoznavstvo*, Vol. 2, No. 106, pp. 231-268. DOI: <https://doi.org/10.34142/2312-1076.2025.2.106.09> http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/literature/issue/view/Issue/378/pdf_11 (in English).
4. Kryvoruchko, S. (2025), "Archetype of the witch: Ukrainian poetry by Lydmyla Horova 'Enemy'" ["Arquétipo da bruxa: poetica Ucrâniana de Lydmyla Horova 'Inimigo'"], *Seminário de Ensino, Pesquisa e Extensão em Letras – Sepel*, Universidade Estadual do Centro-Oeste (77.902.914/0001-72) Universitário de Irati. pp. 1-14. https://evento.unicentro.br/anais/sepelhttps://evento.unicentro.br/files/Submissaoarquivos/car_submissao/28_10_2024_car_submissao_1619159743.pdf (in Portuguese).
5. Kryvoruchko, S. (2025), "Reflections on the Archetype of Home in the Feature Film 'Homeward'", *Balkanistic Worlds*, Vol. 1, Issue 2, pp. 150-168. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15619505> <https://balkanistica.com/> (in English).
6. Kryvoruchko, S. (2025), "The phenomenon of female friendship in Alice Munro's novel 'The Child's Play'" ["Fenomen zhinochoi druzhby v noveli Elis Manro 'Dytiacha hra'"], *Bibliotekarz Podlaski*, Vol. 67, No. 2, pp. 337-347, available at: <https://bibliotekarzpodlaski.pl/index.php/bp/article/view/1054/1040> doi.org/10.36770/bp.1054 (in Ukrainian).
7. Kryvoruchko S. (2024), "The Value of the 'Books' (Robert M. Sonntag's novel 'Scanners'"), *Bibliotekar Zpodlaski*, Vol. 65, No. 4, pp. 383-398. <https://doi.org/10.36770/bp.984https://bibliotekarzpodlaski.pl/index.php/bp/article/view/984> (in English).
8. Potnitseva, T. (2025), "Ethical Coordinates in Creating the image of an Artist (D. Lodge – H. Wells)", *Astraea*, Vol. 6, No. 1, pp. 91-108, DOI: <https://doi.org/10.34142/astreaa.2025.6.1.04> (in English).
9. Shteinbuk, F. (2020), "Erotisation of the discourse of death in the novel 'Sofia' by Oles' Ulianenko", *Bibliotekarz Podlaski*, 2020, Vol. 49, Issue 4, p. 241-256, available at: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85151027554&origin=resultslist> (in Ukrainian).
10. Sonntag, R.M. (2018), *Scanners*, translated from German by Strynadiuk, L.-P. [*Skannery*, pereklad z nimetskoi Liuby-Paraskevii Strynadiuk], Dyskursus, Brusturiv, 192 p. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 4.11.2025 р.

Стаття прийнята до друку 28.11.2025 р.

